

ਚੋਥਾ ਛੱਜ ਜੀਵ ਨਿਕਾਏ ਅਧਿਐਨ

“ਹੇ ਆਯੁਸ਼ਮਾਨ ! (ਜੰਬੂ) ਮੈਂ ਸੁਣੀਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ (ਦਸ਼ਵੇਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ) ਤੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਛੇ ਜੀਵ ਨਿਕਾਏ ਆਉਂਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ, ਮਹਾਤੱਪਸ਼ਵੀ ਭਗਵਾਨ ਯਪ ਗੋਤਰ ਵਾਲ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ॥੧॥

ਜੰਬੂ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਆਤਮ ਹਿਤਕਾਰਕ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਗਿਆਪਤੀ ਰੂਪ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਛੇ ਜੀਵ ਨਿਕਾਏ ਅਧਿਐਨ ਹੈ ਜੋ ਕਾਸ਼ਯਪ ਗੋਤ ਵਾਲੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਦ ਆਚਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ। ॥੨॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ “ਹੇ ਜੰਬੂ ! ਧਰਮ ਪਰਾਪਿਤੀ ਰੂਪ ਤੇ ਆਤਮ ਮਹਿਤਕਾਰੀ ਅੱਗੋਂ ਆਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਛੇ ਜੀਵਨਿਕਾ ਨਾਉ ਦਾ ਅਧਿਐਨ, ਜੋ ਅਲੌਕਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਾਹੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ੧੨ ਪਰਿਸਥਾ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ੧. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ੨. ਅੱਪ (ਪਾਣੀ) ਕਾਇਆ ੩. ਤੇਜਸ (ਅੱਗ) ਕਾਇਆ ੪. ਵਾਯੂ (ਹਵਾ) ਕਾਇਆ ੫ ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਇਆ ਤੇ ਤਰਸ (ਹਿਲਣ ਚਲਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ) ਕਾਇਆ। ॥੩॥

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ:

ਜੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ੱਸਤਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਨਤ ਨਾ ਹੋਜਾਵੇ ਤੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਥਵੀ ਕਾਈਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਵਾਲਾ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਜੀਵ ਅੱਡ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹਨ ਜਿਹਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਹੈ। ॥੪॥

ਅਪ ਕਾਈਆ:

ਸ਼ਸਤਰ ਪਰਿਨਤ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਸੰਥ ਅਕਾਰ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਏ ਹਨ। ॥੫॥

ਤੇਜਸ ਕਾਈਆਂ :-

ਸ਼ਸਤਰ ਪ੍ਰਰਿਨਤ ਅੱਗ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਅਕਾਰ ਦੇ ਤੀਰਥੰਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਏ ਹਨ। ॥੬॥

ਵਾਯੂ ਕਾਈਆਂ

ਸ਼ਸਤਰ ਪ੍ਰਨਿਤ ਹਵਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਹਵਾ ਜੀਵ ਸਹਿਤ ਅੰਗੂਲ ਦੇ ਅੰਸਖਵੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਆਖੇ ਹਨ। ॥੭॥

ਬਨਾਸਪਤੀ ਕਾਈਆਂ

ਸ਼ਸਤਰ ਪ੍ਰਣਿਤ ਬਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਸਚੀਤ ਅਗੰਲ ਦੇ ਅੰਸਖਵੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਆਖੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

ਅਗਰ ਬੀਜ:

ਕੋਰਟ ਆਦਿ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਬੀਜ ਹਨ।

ਮੂਲਬੀਜ:

ਜਿਸ ਦੀ ਜੜ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਹਨ।

ਪੋਰ ਬੀਜ:

ਜਿਸ ਦੀ ਗੰਠ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਹਨ ।

ਸਕੰਧ ਬੀਜ:

ਦਰਖਤ ਦੀ ਸਾਖ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਰੋਟਾ ਬਰਗਦ ।

ਬੀਜਰੁਹਾ:

ਬੀਜ ਦੇ ਬੋਨ ਤੋਂ ਉਗਨ ਵਾਲੀ ਡਾਲ ਕਣਕ ਆਦਿ ।

ਸਮੁਰਫਿਮ:

ਸੁਖਮ ਬੀਜ ਵਾਲੀ ਘਾਹ, ਬੇਲ, ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਇਆ ਵਾਲੇ, ਬੀਜ ਸਮੇਤ ਜੀਵ ਅੰਗੁਲ ਦੇ ਅੰਸਖਵੇ ਭਾਗ ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਾਲੇ ਆਖੇ ਗਏ ਹਨ ਸ਼ਸਤਰ ਪਰਨਿਤ ਬਨਸਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋਕੇ ਬਨਸਪਤਿ ਅਚਿੱਤ (ਜੀਵ ਰਹਿਤ) ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ॥੮॥

ਫੇਰ ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਅਣਹੋਂਦ ਭੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ, ਇਕ-ਇਕ ਜਾਤ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਭੇਦ ਵਾਲੇ ਤਰਸ ਜੀਵ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ

੧. ਅੰਡਜ- ਅੰਡੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ

੨. ਪੋਤਜ- ਪੋਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ

੩. ਜਰਯੁਜ- ਗਰਭ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ

੪. ਰਸਜ- ਚਾਲੂ ਹਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ

੫. ਸੇਸਵੇਦਜ- ਜੂਂ ਲੀਖ ਆਦਿ

੬. ਸਮੁਰਫਿਮ- ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ

ਪਤੰਗੇ ਆਦਿ ।

੭. ਉਦਭਿਜ- ਜ਼ਮੀਨ ਫਾੜ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ

੮. ਐਪਾਪਤਿਕ- ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਨਾਰਕੀ ਜੀੜ

ਇਹ ਸਭ ਤਰੱਸ ਜੀਵ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਛਣ ਹੈ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਾ, ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਫਿਰਨਾ, ਸ਼ਰੀਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਰੀਰ ਫੈਲਾਣਾ, ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ, ਡਰ ਕਾਰਣ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੁੰਮਨਾ, ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ, ਭੱਜਨਾ, ਆਉਣਾ ਜਾਨਾ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਆਵਾ ਵਾਲੇ ਤਰੱਸ ਜੀਵ ਹਨ। ॥੯॥

ਹੋਰ ਕੀੜੇ, ਪਤੰਗੇ ਆਦਿ ਤੇ ਕੁੱਥੇ ਪਿਲਪਿ ਪਲਿਆ ਕੀੜੀ ਆਦਿ ਸਭ ਦੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਚਾਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਸਭ ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਸਭ ਪਸ਼ੂ ਜੋਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਨਾਰਕੀ ਜੀਵ, ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ, ਦੇਵਤਾ ਸਭ ਤਰੱਸ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਜੀਵ ਸੁਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੇਵਾ ਜੀਵ ਨਿਕਾਏ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਧੂ ਖੁੱਦ ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਆਤਪਨ ਆਦਿ ਦੰਡ ਹਿੰਸਕ ਰੂਪੀ ਅਤੇ ਆਰੰਭ ਨਾ ਕਰੇ, ਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੀ ਸਮਝੇ । ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਨ, ਵਚਨ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ, ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਅਨੁਮੋਦਨ ਹਿਮਾਇਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰੇ “ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਦਾ ਅਰੰਭ ਮੈਂ ਨਾਂ ਆਪ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਅੰਰਬ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ, ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਗਰਹਾ (ਆਤਮ ਆਲੋਚਨਾ) ਕਰਕੇ ਆਰੰਭਕਾਰੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ॥੧੦॥

ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ

ਹੇ ਭੰਤੇ ! (ਗੁਰਦੇਵ) ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇੰਦਰੀਆਂ ਆਂਦਿ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣਾ, ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਭੰਤੇ !

ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪਛਾਣ (ਤਿਆਗ) ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ) ਸੁਖਮ ਤੇ ਵਾਦਰ (ਮੋਟੇ), ਤਰੱਸ (ਹਿਲਨ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ) ਤੇ ਸਥਾਵਰ (ਸਥਿਰ) ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਨਾ ਖੁਦ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ। “ਅਜਿਹਾ ਜਿੰਨਸੇਵਰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ : ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ! ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਭਰ ਲਈ ਕ੍ਰਿਤ, ਕਾਰਿਤ, ਅਨੁਮੋਦੀਤ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਪਹਿਲਾ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕਮਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਗਰਹਿ (ਆਤਮ ਆਲੋਚਨਾ) ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਹਿੰਸਾ ਕਾਰੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ! ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਤਰੱਸ ਸਥਾਵਰ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਲਈ ਹਾਜਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

॥੧੧॥

ਦੂਸਰੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ! ਅੱਗੇ ਦੂਸਰੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਝੂਠ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਨਾ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ! ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨ ਦਾ ਮੈਂ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਰੋਧ, ਲੋਭ, ਭੈ, ਹਾਸੇ, ਕਾਰਣ ਨਾਂ ਖੁਦ ਝੂਠ ਬੋਲਾਂਗਾ ਨਾਂ ਬੁਲਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਬੋਲਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ । ਕ੍ਰਿਤ ਖੁਦ ਕਰਨਾ- ਕਾਰਿਤ ਹੋਰ ਤੋਂ ਕਰਾਉਣ ਹਿੰਸਾ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਾਂਗਾ ਅਜਿਹਾ ਜਿੰਨਸੇਵਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਤ, ਕਾਰੀਤ, ਅਨੁਮੋਦੀਤ ਰੂਪੀ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਝੂਠ ਦਾ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਈਆ, ਰੂਪੀ ਤਿੰਨ ਯੋਗਾਂ ਨਾਲ ਨਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬੁਲਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਾਂਗਾ।

ਹੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਭੂਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਬੋਲੇ ਝੂਠ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਨ ਰਾਹੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਗਰਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਝੂਠ ਬੋਲਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਗਰ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਮੈਂ ਦੂਸਰੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨ ਦੇ ਤਿਆਗ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ॥੧੨॥

ਤੀਸਰੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਅੱਗੋਂ ਤੀਸਰੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਨਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਭਰ ਲਈ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੰਗਲ, ਘਟ ਮੁੱਲ ਵਾਲੀ (ਘਾਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ (ਸੋਨੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ), ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ, ਲੱਕੜੀ ਆਦਿ ਅਚਿੱਤ ਬੇਜਾਨ ਅਤੇ ਸਜੀਵ (ਜਾਨਦਾਰ) ਬਾਲਕ, ਬਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਅਜੀਵ (ਕਪੜੇ, ਗਹਿਨੇ) ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਾਂ ਖੁੱਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ, ਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾਵੇ ਨਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰੇ ਅਜਿਹਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕ੍ਰਿਤ, ਕਾਰਿਤ, ਅਨੁਮੋਦਨ ਰੂਪੀ ਅਦੱਤਾਦਾਨ (ਚੋਰੀ) ਦਾ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਕਰੇ, ਨਾਂ ਕਰਾਵੇ ਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰੇ ।

ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਨ ਰਾਹੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਗਰਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੀਸਰੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਦੱਤਾਦਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

ਚੋਥੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ:

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਅੱਗੋਂ ਚੋਥੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਮੈਥੁਨ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੂ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਮੈਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੇਂਬੁਨ (ਕਾਮ ਭੋਗ) ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਵ, ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ ਸਬੰਧੀ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੇਂਬੁਨ ਨਾਂ ਖੁਦ ਸੇਵਨ ਕਰਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ । ਅਜਿਹਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੀਵਨ ਭਰ ਕ੍ਰਿਤ, ਕਾਰਿਤ, ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੈਥੁਨ ਸੇਵਨ ਨੂੰ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਈਆਂ ਰੂਪੀ ਤਿੰਨ ਯੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਆਪ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ ।

ਹੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਧੂ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਭੋਗੇ ਮੈਥੁਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਨ ਰਾਹੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਥੁਨ ਸੇਵੀ ਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਚੋਥੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੈਥੁਨ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ॥੧੪॥

ਪੰਜਵੇਂ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ:

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਅੱਗੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਮਹਾਂਵਰਤ ਵਿੱਚ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋਣਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਦੇਵ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਗਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਮੈਂ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਚਾਹੇ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਹੁਮੁਲ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ (ਹੀਰਾ) ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬੜਾ (ਹਾਥੀ ਆਦਿ ਸਖੁਲ) ਸੰਜੀਵ ਬਾਲਕ, ਬਾਲਿਕਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਿਰਜੀਵ (ਕਪੜੇ) ਆਦਿ ਪ੍ਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਕਰੇ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਰਾਵੇ । ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝੇ ਅਜਿਹਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ

ਜੀਵਨ ਭਰ ਕ੍ਰਿਤ, ਕਾਰਿਤ, ਅਨੁਮੋਦੀਤ ਰੂਪੀ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਈਆ ਰੂਪੀ ਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਆਪ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਾਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਨ ਰਾਹੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਗਰਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਭੋਗੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਪੰਜਵੇ ਮਹਾਂਵਰਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਤਿਆਗ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ॥੧੫॥

ਛੇਵੇਂ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਤਿਆਗ ਵਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ:

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ! ਅੱਗੋਂ ਛੇਵੇ ਵਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਨਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੈਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਅਸਨ (ਪਕਾਇਆ) ਹੋਵੇ, ਪਾਣ (ਪੀਣ ਯੋਗ) ਹੋਣ, ਖਾਈਮ. (ਖੰਜੂਰ ਆਦਿ) ਸਾਇਨ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਇਲਾਇਚੀ, ਲੌਂਗ, ਚੂਰਣ ਆਦਿ ਨਾਂ ਆਪ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਵੇ, ਨਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਵਾਵੇ ਤਾਂ ਖਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝੇ ਅਜਿਹਾ ਜਿਨੇਸ਼ਵਰ ਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਕ੍ਰਿਤ, ਕਾਰਿਤ, ਅਨੁਮੋਦੀਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਦਾ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਈਆ ਰੂਪੀ ਤਿੰਨ ਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਾਂਗਾ।

ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਨ ਰਾਹੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ

ਗ੍ਰਹਿ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਛੇਵੇਂ ਵਰਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਤੇ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਹਾਜਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ॥੧੬॥

ਉਪਰੋਂ ਆਖੇ ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤ, ਛੇਵੇਂ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਵੇਰਮਨ ਵਰਤ ਦਾ ਆਤਮ ਹਿਤ ਲਈ, ਅੰਗਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸੰਜਮ ਹਿੱਤ ਜੀਵਨ ਗੁਜਾਰਾਂਗਾ।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਈਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ

ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤਾ ਦਾ ਧਾਰਕ ਸੰਜਮ ਸਯੁੱਕਤ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਪਸਿਆ ਤੇ ਆਪ ਕਰਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਭਿਖਸੂ ਤੇ ਭਿਖਸ਼ਣੀ ਦਿਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਤ, ਇੱਕਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੁਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਗਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਈਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਯਤਨਾਂ (ਸਾਵਧਾਨੀ) ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਲਨ ਕਰੇ ੪ ਖਾਨ ਮਿਟੀ, ਨਦੀ ਦੀ ਮਿਟੀ, ਬੜੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਸਚਿੱਤ ਮਿੱਟੀ ਵਾਲਾ ਸ਼ਰੀਰ, ਸੁਚਿੱਤ ਮਿੱਟੀ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ, ਪਾਤਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਈਆਂ ਦੇ ਜੀਵ ਦਾ ਹੱਥ ਨਾ ਪੈਰ ਨਾਲ, ਕਾਠ ਨਾਲ, ਕਾਠ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ, ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਲੋਹੇ, ਸਲਾਈ ਦੇ ਗੁਛੇ ਆਦਿ ਦੇ ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਨਾ ਇਕ ਵਾਰ ਕੁਰੇਦੇ, ਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਕੁਰੇਦੇ, ਚਲ ਵਿਚੱਲ ਨਾ ਕਰਾਵੇ, ਭੇਦਨ ਨਾਂ ਕਰੇ ਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਵੇ ਨਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਕੁਰੇਦੇ ਨਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੁਰੇਦੇ ਨਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝ ਅਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਿਤ ਤੇ ਅਨੁਮੋਦੀਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਈਆਂ ਸਬੰਧ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਤਿੰਨ ਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਕਰੇ, ਨਾਂ ਕਰਾਵੇ ਨਾ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝੇ।

ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ! ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਗਰਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਇਆ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅੱਪ ਕਾਇਆ ਸਮਆਰੰਭ ਵੇਰਮਨ:

ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤਾ ਦਾ ਧਾਰਕ ਸੰਜਮਯੁਕਤ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਪਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਛਾਨ ਰਾਹੀਂ ਪਾਪ ਕਰਨ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਿਖਸੂ ਜਾਂ ਭਿਖਸ਼ਣੀ ਵੀ ਦਿਨ ਜਾਂ ਰਾਤ, ਇੱਕਲਾ ਜਾਂ ਸਭਾ ਵਿੱਚ, ਸੌਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪਕਾਇਆ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਜਤਨਾ (ਸਾਵਧਾਨੀ ਪੁਰਵਕ ਰੱਖਿਆ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹੇ ਉਦੰਗ, ਬਾਵੜੀ ਖੂਹ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਐਸ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਬਰਫ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਪੂੰਦ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਰੰਗ ਜਾਂ ਐਲੇ ਦਾ ਜਲ, ਬਨਸਪਤਿ ਦੇ ਉਪਰ ਰਿਹਾ ਜਲ ਦੇ ਕਣ, ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਿੱਜੀ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰੀਰ, ਜਲ ਬਿੰਦੂ ਰਹਿਤ ਭਿੱਜੇ ਬਸਤਰ ਆਦਿ ਅਪਕਾਇਆ ਨਾ ਪੁੰਜੇ, ਨਾਂ ਛੁਏ ਨਾ ਇਕ ਵਾਰ ਪੀੜਾ ਦੇਵੇ, ਨਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਝਟਕੇ, ਨਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਤਪਾਵੇ ਨਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤਪਾਵੇ ਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਪੁਟਾਵੇ ਨਾਂ ਹੋਰ ਤੋਂ ਛੁਆਵੇ, ਨਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਪੀੜਾ ਦਿਲਾਵੇ, ਨਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੀੜਾ ਦਿਲਾਵੇ, ਨਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤਪਾਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਪੁੰਜਦੇ ਵੰਦੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਪੀੜ ਦਿਵੇ ਜਾਂ ਵਾਰ - ਵਾਰ ਪੀੜਾ ਦਿੰਦੇ ਇਕ ਵਾਰ ਝਟਕਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਝਟਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਕ ਵਾਰ ਤਪਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਵਾਰ ਤਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਸਮਝੇ “ਅਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ।

“ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਕ੍ਰਿਤ, ਕਾਰਿਤ, ਅਨਮੋਦੀਤ ਰੂਪ ਅਪਕਾਇਆ ਨੂੰ ਆਪ ਮਨ ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਇਆ ਰਾਹੀਂ ਨਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਾ ਆਪ

ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ । ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਗਾਰਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਪਕਾਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ॥੧੯॥

ਤੇਜਸ ਕਾਇਆ ਜੀਵਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ: ਜੋ ਭਿਖਸੂ ਜਾਂ ਭਿਖੂਸ਼ਣੀ ਮਹਾਂਵਰਤਾ ਦਾ ਧਾਰਕ ਸੰਜਮੀ ਭਿਸ਼ਟ ਤਪਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਖਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਪਾਪ ਕਰਮ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਤ ਹੋਵੇ, ਇਕੱਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਜਾਗਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੌਂਦਾ ਹੋਵੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਗਣੀ ਕਾਇਆ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੇ।

“ਭੁਬੱਲ ਦੀ ਅੱਗ, ਦੀਪਕ ਦੀ ਅੱਗ, ਜਵਾਲਾ ਦੀ ਅੱਗ, ਜਲਦੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਅੱਗ, ਕਾਠ ਰਹਿਤ ਅੱਗ, ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਆਦਿ ਅੱਗ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਇੰਧਨ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਵਧਾਵੇ ਨਾਂ ਛੁਵੇ, ਚਲ ਵਿਚੱਲ (ਹਿਲਾਵੇ) ਕਰੇ, ਨਾਂ ਛੇਦਨ-ਭੇਦਨ ਕਰੇ, ਨਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਹਵਾ ਆਦਿ ਟੇਕ ਕੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਵਾ ਦੇ ਕੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰੇ, ਨਾਂ ਬੁਝਾਵੇ, ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ ਬੁਝਾਵੇ, ਨਾਂ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਇੰਧਨ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਚਲ ਵਿਚੱਲ, ਛੇਦਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਵਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਂ ਬੁਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨਾਂ ਚੰਗਾ ਨਾਂ ਸਮਝੇ “ਅਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਿਤ, ਅਨੁਮੋਤਿ ਰੂਪ ਅਹਾਨੀ ਕਾਇਆ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਨ, ਬਚਨ ਕਾਇਆ ਰੂਪ ਤਿੰਨ ਯੋਗ ਤਿੰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾਂ ਕਰਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ।

ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ! ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਮਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਤਮ

ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਗਨੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਕਾਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਿੰਸਕ ਆਤਮ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ॥੨੦॥

ਵਾਯੂ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ: ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦਾ ਧਾਰਮ ਸੰਜਮੀ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਪਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪਾਪ ਕਰਨ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਿਖਸੂ ਤੇ ਭਿਖਸ਼ਣੀ ਦਿਨ ਹੋਵੇ ਰਾਤ ਹੋਵੇ, ਇੱਕਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਸੌਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਜਤਨਾ (ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੇ ਸਫ਼ੈਦ ਚਾਮਰ, ਬੀਜ ਨਾਲ, ਤਾਲਪਤਰ ਨਾਲ, ਕਮਲ ਆਦਿ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ, ਕਮਲ ਆਦਿ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ, ਦਰਖਤ ਦੀ ਡਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਡਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਰਾਹੀਂ, ਮੋਰ ਪਿਛੀ ਰਾਹੀਂ, ਮੋਰ ਪਿਛੀ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਰਾਹੀਂ, ਕਪੜੇ ਰਾਹੀਂ, ਕਪੜੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਰਾਹੀਂ ਹੱਥ ਨਾਲ, ਮੂੰਹ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਗਰਮ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਫੂਕ ਮਾਰ ਕੇ, ਨਾਂ ਆਪ ਹਵਾ ਦੇਵੇ ਨਾ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹਵਾ ਕਰਾਵੇ ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝੈ ਅਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। “ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਿਤ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਨ, ਬਚਨ, ਕਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਯੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਆਪ ਕਰਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਨਾਂ ਹੋਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਾਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਖਾਣ ਰਾਹੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਗਰਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਵਾਯੂ ਕਾਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਿੰਸਾ ਆਤਮਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ॥੨੧॥

ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਈਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ: ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦਾ ਧਾਰਕ ਸੰਜਮਯੁਕਤ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਪਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਤਿਖਾਣ ਰਾਹੀਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਿਖਸੂ ਤੇ ਭਿਖਸ਼ਣੀ ਦਿਨ ਹੋਣ ਜਾਂ ਰਾਤ, ਇੱਕਲਾ

ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਭਾ ਵਿੱਚ, ਸੌਂਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਗਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਨਸਪਤਿ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਜਤਨਾ (ਰੱਖਿਆ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੇ, ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਉਪਰ, ਅੰਕੁਰ ਦੇ ਉਪਰ, ਅੰਕੁਰ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅੰਨ ਆਦਿਵਸਤੂ ਉਪਰ, ਹਰੇ ਘਾਹ ਦੇ ਉਪਰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਦੇ ਉਪਰ, ਘੁਣ ਆਦਿ ਜੰਤੂ ਵਾਲੇ ਆਸਨ ਆਦਿ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਨਾਂ ਆਪ ਘੁੰਮੇ, ਨਾਂ ਖੜਾ ਹੋਏ, ਨਾਂ ਬੈਠੇ, ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਾਵੇ, ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਵਾਵੇ, ਖੜੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹੋਏ, ਸੋਏ ਹੋਏ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝੇ। ਅਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਭਰ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਿਤ ਤੇ ਅਨਮੋਦਿਤ ਰੂਪ ਬਨਸਪਤੀ ਦਿਨ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਨ ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਇਆ ਦਾ ਤਿੰਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਵਚਨ ਕਰਾਂਗਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੇ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਰਾਈ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕਮਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਗਰਹਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਬਨਸਪਤੀ ਕਾਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ॥੨੨॥

ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ: ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜ ਮਹਾਂਵਰਤਾ ਦਾ ਧਾਰਮ, ਸੰਜਮੀ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਪਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਛਖਾਨ ਰਾਹੀਂ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਿਖਸ਼ੂ ਭਿਖਸ਼ਣੀ ਦਿਨ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਰਾਤ ਹੋਵੇ, ਇੱਕਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਸੌਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਦੂਸਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀੜਾ, ਪਤੰਗ, ਕੁੰਥੂ, ਕੀੜੀ ਆਦਿ ਦੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਇੰਦਰੀਆਂ, ਚਾਰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਬਾਂਹ, ਪੱਟ ਰਾਹੀਂ, ਪੇਟ ਤੇ ਮੱਥੇ ਤੇ, ਕਪੜੇ ਨਾਲ, ਡੰਡੇ ਨਾਲ, ਐਘੇ ਨਾਲ, ਗੁੱਛਗ (ਛੋਟਾ ਐਘਾ) ਨਾਲ, ਉਦਕ (ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੇ ਪਾਤਰ) ਜਾਂ ਟੱਟੀ ਤਿਆਗ ਦੇ ਪਾਤਰ ਵਿੱਚ, ਡੰਡਿਆਂ ਤੇ, ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਫੱਟੇ ਤੇ ਮੇਜ,

ਮਕਾਨ, ਵਿਛੋਨਾ, ਵਿੱਚ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਸਾਧਵੀ ਯੋਗ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹੋਏ, ਹੱਥ ਆਦਿ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਤਨਾ ਪੂਰਵਕ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁੰਜ ਕੇ, ਇਕਾਂਤ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਪਰ ਤਰੱਸ ਕਾਇਆ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਨਾ ਦੇਵੇ। ॥੨੩॥

ਜਤਨਾ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਆਦਿ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼: ਬਿਨਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਚਲਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਲਈ ਕੋੜਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੧॥

ਬਿਨਾਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਖੜਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਲਈ ਕੋੜਾ ਫਲ ਲੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੨॥

ਬਿਨਾਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਜੀਵ ਲਈ ਕੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੩॥

ਬਿਨਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਲਈ ਕੋੜਾ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੪॥

ਬਿਨਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਲਈ ਕੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੫॥

ਬਿਨਾਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬੋਲਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ । ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਜੀਵ ਲਈ ਕੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੬॥

“ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਮਨ ਕਰੇ ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੜਾ ਹੋਵੇ ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੈਠੇ ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਵੇ ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੋਲੇ ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ॥੭॥

ਜਤਨਾ (ਸਾਵਧਾਨੀ) ਨਾਲ ਗਮਨ (ਚਲੇ) ਕਰੇ, ਖੜਾ ਹੋਵੇ, ਬੈਠੇ, ਸੋਏ, ਭੋਜਨ ਕਰੇ, ਬੋਲੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ॥੮॥

ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ਰਵ (ਪਾਪ) ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਨ ਵਾਲਾ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦਾ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ॥੯॥

ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਨ (ਜੀਵ-ਅਜੀਵ ਆਦਿ ੯ ਤੱਤਵਾਂ) ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਆ (ਸੰਜਮ) ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਧੂ ਸਭ ਤੱਤਵ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਾਧੂ ਕਿ ਕਰੇਗਾ ? ਪੁਨ ਪਾਪ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝੇਗਾ? ॥੧੦॥

ਆਗਮ (ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਸੰਜਮ ਦੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਆਗਮਾ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਜਮ ਤੇ ਅਸੰਜਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਾਧੂ ਜੋ ਆਤਮਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਉਸ ਦਾ ਆਚਰਣ ਕਰੇ। ॥੧੧॥

ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਇੰਦਰੀਆਂ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਜੀਵ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਜੀਵ ਅਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ੧੭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਜਮ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣੇਗਾ? ॥੧੨॥

ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਇੰਦਰੀਆਂ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਜੀਵ ਅਜੀਵ ਦੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ੧੭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਜਮ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਜਾਨ ਸਕਦਾ ਹੈ। ॥੧੩॥

ਜੇ ਜੀਵ ਤੇ ਅਜੀਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗਤਿ (ਜਨਮਾਂ) ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੧੪॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗਤਿ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁੰਣ, ਪਾਪ, ਬੰਧ ਮੋਕਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ॥੧੫॥

ਜਦ ਪੁੰਨ ਪਾਪ, ਬੰਧ ਤੇ ਮੋਕਸ਼ ਆਦਿ ਤੱਤਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਸਬੰਧੀ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਰ (ਸਾਰ ਰਹਿਤ) ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ॥੧੬॥

ਜਦ ਦੇਵ, ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਸਬੰਧੀ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਰ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਬੰਧ ਪੁਤਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਬਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ॥੧੭॥

ਜਦ ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਵ ਭਾਵ (ਬਾਹਰਲੇ ਭਾਵ) ਨਾਲ ਮੁੰਡਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ॥੧੮॥

ਜਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁੰਡਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਤੱਮ ਸੰਬਰ ਭਾਵ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਸਰਵ ਉਤੱਮ ਜਿੰਨੇਦਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ॥੧੯॥

ਜਦ ਉਤੱਮ ਸੰਬਰ ਭਾਵ ਤੇ ਉਤੱਮ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਿੱਥਿਆਤਵ ਆਦਿ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਰਮ ਧੂੜ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸਮਿਅਕ ਗਿਆਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ॥੨੦॥

ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਪਾਪ ਰਾਹੀਂ ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਝਾੜ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੨੧॥

ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਸਰਵਿਆਪੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਨ (ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਜੇਤੂ) ਅਤੇ ਕੇਵਲੀ (ਸਰਵਗ) ਬਣਕੇ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ॥੨੨॥

ਜਦ ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਿਤਨ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਪੁਰਸ਼ ਲੋਕ ਅਤੇ ਅਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਫੌਰਨ ਮਨ-ਬਚਨ ਕਾਇਆ ਆਦਿ ਤਿੰਨ ਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਜਨਮ

ਮਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਲੇਸ਼ੀ (ਕੰਪਨ ਰਹਿਤ) ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ॥੨੩॥

ਜਦ ਮਨ-ਬਚਨ ਕਾਇਆ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਸੋਲੇਸ਼ੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਖਪਾ ਕੇ ਕਰਮ ਰਹਿਤ ਪੁਰਸ਼ ਸਿਧ ਗਤਿ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਦੇ ਉਪਰ, ਸਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥੨੪॥

ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਜਰਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ (ਅੰਤਮ ਭਾਗ ਤੇ) ਸਿੱਧ ਹੋਕੇ ਸਾਸਵਤ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ॥੨੫॥

ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਵਾਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਸੁਖਾ ਦੇ ਲਈ ਬੇਕਰਾਰ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪਏ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਣ ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਮੂੰਹ, ਦੰਦ ਆਦਿ ਅੰਗ ਨੂੰ ਧੋ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਰੱਖਨ ਵਾਲੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੇਕਾਰ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਗਤਿ ਮਿਲਨ ਕਠਿਨ ਹੈ। ॥੨੬॥

ਤੱਪ ਗੁਣਾ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰੇਸ਼ਟ, ਮੋਕਸ਼ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸੰਜਮ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ, ੨੨ ਪਰਿਸ਼ੈ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਕੇ ਮੋਕਸ਼ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ॥੨੭॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ੧੨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਪ ਤੇ ੧੭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਜਮ ਤੇ ਖਿੱਮਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਖਰੀ (ਬੁਢਾਪੇ) ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਜਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਦੇਵ ਵਿਮਾਨਾ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ॥੨੮॥

ਲਗਾਤਾਰ ਜਤਨਾ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮਿਅਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੁਰਸ਼ ਕਠਿਨਤਾ ਨਾਲ ਗੁੰਮ ਲਕੇ ਵਾਲੇ ਚਰਿੱਤਰ (ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ) ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੱਖੇ